

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fill. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 8 kor. **Egyes szám ára 20 fillér.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társ-szerkesztő: **Dr. Franciscy Lajos.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromsoros petitsor ára 16 fill. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szögig 4 kor., minden további szó 4 fill.

Kuruc katholicizmus.

Azon kijelentések között, melyeket Apponyi Albert gróf a budapesti Szent Imre egyesület zászlószentelési ünnepén elmondott beszédeiben tett, sok arany igazság találtak.

Igy az ünnepélyt követő disztrakción azt mondta a többi közt a nagynevű szónok, hogy Magyarországon a katholicizmusnak a megváltozott idők viszonyai között kurucnak kell lennie.

Bármily furcsán hangzik ez a kijelentés — mely egyébként inkább csak jellemző ötlet, mint tétel — mégis, ha higgadtan gondolkodunk felette, meg kell vallanunk, hogy helyes elv, tiszta igazság az, a mit ez a kijelentés tartalmaz. A kurucság itt nemzeti törekvéseinket jelenti, az alkotmányhoz való szigorú ragaszkodást, nyelvünk és ősi intézményeink szeretetét, hazánk alkotmányos önállóságának, szellemi és anyagi jólétének fejlesztését.

A kurucság itt egyértelmű a nemzeti ideáljainkért: az erős és egységes magyar államért és a történeti magyar királyság régi alapjainak helyreállításáért vívott küzdelemmel. Tiszteltté tenni a nemzeti államot, mely országunk fenállásának egyedüli alapja, tiszteltté tenni azt

bent és künn, előmozdítani és gyarapítani az ahoz való ragaszkodást az országban lakó nemzetiségek között, elismertetni annak jogait mindenütt, a hova összeköttetéseink szárai kiterjednek, visszahódítani azt az egész hatalmat, befolyást és fényt, melytől nemzeti nagylétünk napjainban sugárzott Szt. István koronája: ez a jelen kor viszonyai között nemzeti törekvéseink tartalma. Ez most a magyar kurucság.

Ebben az értelemben kell a katholicizmusnak is manap kurucnak lennie. Testvéri kezet kell fognia egyházunknak a nemzettel, mely jövődő nagyságának és boldogságának a feltételeiért küzd; szövetkeznie kell a polgári élet mindazon tényezőivel, melyek az erős és egységes magyar állam kiépítésének nagy munkáját végzik és Szt. István koronájának elévülhetetlen jogaiért tiszta szándékkal, becsületes lélekkel küzdenek.

Apponyi a katholicizmusnak ezen tevékenységére, mint a jövőnek egyik feladatára mutatott rá; mint olyan vezérirányra, melyet egyházunknak meg kell találnia, hogy abban érvényesíthesse befolyását, erkölcsi erejét és hatalmát.

Ebben téved Apponyi Albert. A magyar katholicizmus, hála Istennek, abban a szerencsés helyzetben van, hogy azt a

vezérirányt, melyről a nemes gróf ékes-szóloán beszélt, nem kell keresnie, mert ismeri és követi azt, a mióta csak létezik e haza földjén. Tagadhatatlan történeti tény az, hogy a magyar katholicizmus az említett értelemben mindig, kezdettől fogva kuruc volt.

A 17. század első felében kezdődnek nálunk azok a harcok, melyeket a nemzet legjobbjai az alkotmányos jogok és szabadságokért a császári trón oltalma alatt küzdő német befolyás ellen megvíváltak. Akkor keletkeznek az első élesebb összetűzések a magyar királyság hívei és a német római császárság udvari emberei között. S az összetűzések legnehezebb napjaiban a magyar katholicizmus rendületlenül állott meg helyén, a nemzet jo-gaiból egy jottát sem adott fel.

Forgách Ferencz gróf és Pázmány Péter primások ép oly elszántan küzdöttek alkotmányunk épségéért, mint a mily lelkes bajnokok voltak a szorongatott és üldözött katholicizmusnak. Köztudomású, hogy főképen Pázmány befolyásának köszönhető, hogy a császári udvar II. Ferdinand alatt lemondott Erdély meghódításának tervéről. A lángeszű egyházfejedelem belátta, hogy egy ilyen tervnek a végrehajtása véres polgárháborúra vezetne, s azonkívül a nemzeti ügynek is nagy

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

Umbria ege alatt.

Az Apenninek északkeleti láncolata és a termékeny Tiber völgye gazdag, Isten áldotta tartományt határolnak, melyet hajdan erős, harcedzett nép, az Umberek törzse lakott.

Az Umberek, kiktől a tartomány nevét nyerte, elpusztultak azokban a kemény harcokban, melyeket a Krisztus előtti 3. században a rómaiak ellen viseltek. Maradékaikat elnyelte a népvándorlás örvénye, az a hullámsír, melyben számtalan kisebb néptörzs nyomtalanul elveszett.

Ma már csak nyelvemlékei vannak meg az egykoron hatalmas népnek, mely a római légióknak sok dolgot adott, a míg a birodalom cimerepajzsát a tartomány székvárosának, Spoleciónak falára kítűzhatték. De a tartomány neve megmaradt a későbbi századokban is a legújabb korig.

A középkorban Umbriát Szt. Ferenc élete és működése tette híressé. A lemondásnak, az önkéntes szegénységnek és a ragyogó erkölcsistizáságnak ez az ihletett apostola, a tartomány egyik jelentékeny városában a most már alig 4000 lakost számláló kis Assisiben kezdte meg és fejezte be

csodálatos életpályáját, ugyanott a hol a napvilágot pillantotta meg.

Egy durva, anyagias korban a 30 éves fiatal férfi, a ki azelőtt maga is megízlelte a világi élvezetek gyönyöreit, bár feslett életet soha sem folytatott, kicsapongásokra nem ragadtatta magát, lemond tekintélyes családi vagyonáról, a jólétről, mely mosolyogva kínálgatta kellemeit, elhagyja a szülői házat, a melyből irgalmas jótékonyága miatt kitagadták, s fellép, mint a bűnbánat, az alázatos megadás és a világlemondás hirdetője, a kinek szavára százezrek hallgatnak, a kinek erkölcsi vezetése alatt egész országok megújulnak, lelkiileg megtisztulnak, az eszményi célok szeretetéért fellelkesülnek.

Az ő vezetése alatt az emberek megszeretik a munkát, megtanulják az irgalmasság önfeláldozó gyakorlását, megnyugszanak sorsukban, túrnek és biznak, tisztelik és szeretik az Istent, becsülik embertársaikat, felkarolják az elhagyottakat, istapolják a gyengéket. A családi szentély tisztasága és békéje meggyarapodik, a társadalmi erények legszebb hajtásai kivirulnak és megtermik a jólét és megelégedés gyümölcseit.

Maga a szent, a mit hirdet, életével pecsételi meg. Nincs semmije, testét daróc takarja, melyet vastag kötél szorít a derekához. Eledelet ki-

koldulja s ha száraz kenyérenél s egy kis zöldségnél egyebet is kap, azt a szegényei között elosztja. Nincs semmije s mégis kolostorokat, templomokat és kórházakat épít, társait a világ minden tájára szétküldi s alapít nagy, virágzó szerzetesrendet, mely a polgárosodás szolgálatában halhatatlan érdemeket szerez magának.

Nincs semmije, de van szive, melylyel az emberek sziveit nyeri meg, van ajaka, mely áldani és imádkozni tud, ezek az ő kincsei, melyekkel csodákat művel. Jó emberek építik az ő művét, a jó Isten pedig az áldás harmatát csepegteti le a műre.

* * *

Este felé járt már az idő, midőn Assisiben kiszálltunk. Alig hogy néhány lépést tettünk a pályaudvaron, egyik társam csodálkozva kérdezé, ha vajjon Olaszországban vagyunk-e? Az olasz pályaudvarok lármája és zajához képest a kis Assisi csendje olyan volt, mint a sirbolt némasága, mely oly merev ellentétet képez a mozgó, zibongó világ zúgásával.

Senki sem tolakodik itt, nem rángatják a facchinók az idegent, a kocsisok nem csattognak az ember fülébe az ostoraikkal, az omnibuszok vezetői sem lökdösik egymást, hogy elhalásszák a vendéget, a mely udvariasságból izlettetől a ven-

ártalmára lenne, a mely az erdélyi fejedelemségben birta egyik erős védőbástyáját.

Hogy pedig a későbbi korszakban, a Rákóczy-féle felkelés idejében a katolicizmus mennyire kuruc volt, azt eléggé jellemzi az az emlékpénz, mely abból az időből maradt reánk, s melyen három pap látható: egy katolikus, egy református és egy evangélikus. Mindenik fát hoz a közös oltár áldozatának meggyújtására. A jelképes ábrázolást megmagyarázza az emlékpénz körirata: Concurrent, ut alant. Közreműködnek, hogy táplálják, t. i. a szabadság oltárának tüzeit.

Az eszmedús ábrázolás megvilágítja az egész korszak viszonyait. Ott voltak a szabadság táborában mind a három vallásnak a szolgálói és ott voltak a hiveik is, hogy egy önzetlen, nemes fejedelem alatt az ősi alkotmányért küzdjenek.

Ugyanez a kuruc katolicizmus, mely akkor és később a szabadsághősöket adta a hazának, változatlan honfői szeretettel kuruckodik most is a polgári élet egész terén. Tömérdek kiseddőt állít és tart fenn, melyekben édes magyar nyelvünkre tanítja más nemzetiségű honfitársaink gyermekeit; iskoláiban a legtisztább hazafiság szellemét ápolja; papjaiból hűséges hazafiakat nevel, apostolokat a magyar közművelődés terjesztésére, ragaszkodik a haza alapjaihoz, a jogtisztelthez és az alkotmányos szabadság élvezetéhez, melyben e honnak minden fiát, tartozzék bármely nemzetiséghez, egyenlő mérvben, a szerzett jogok aránya szerint részesíteni kívánja.

Szolgálja hiven a trónt, melynek egyúttal legerősebb támaszát képezi, a királyt, kinek fenkölt személyét a szent koronával együtt öröklött vallásos tisztelet és kegyelet dicsfényével övezi körül. Fentartja és éleszti nagy őseink kultuszát, azokét, kiknek emlékének lángot vet a szivekben a lelkes és önfeláldozó hazaszeretet tüze.

dégnék is ki szokott jutni néhány gyöngédebb érintés.

Assisinek szelid lelkü és csendes természetü lakossága van. Az emberek rendkívül figyelmesek az idegen iránt, nyájasak és előzékenyek. Megtörténik ugyan, hogy egy-egy koldús kissé hangosabban rikkantja el magát, midőn alamizsnát kér, el is kíséri az embert néhány lépésre, de ha észreveszi, hogy az idegen bosszankodik a kéregetésen, csendes lemondással visszakullog a helyére, a hol álldogálni szokott. Az utcai gyerekek is itt-ott élénkebben adnak kifejezést vonzalmuknak, melyet az idegen zsebe iránt éreznek, de ha azt az utcán járó közönség észreveszi, nyomban rendre utasítja a szökdecselő nebulókat, a kik azután elég gyorsak arra, hogy kereket oldjanak.

A városka az állomástól 5 kilométernyire fekszik. Kitünően készített, helyenkint kőpárkányokkal védett kigyózdó út vezet fel a remekül fekvő kis fészekbe, mely távolról úgy néz ki, mintha a házai korpaszínű törmelékéből épültek volna. Magát a várost alig lehet megkülönböztetni a mögötte emelkedő hegytől, melynek barna sziklái házalakúak, a miért a hegy is egy beéptett városnak a kinézésével bir.

A mint kocsink az állomástól a Topino szé-

Csupa kuruc elem van a magyar katolicizmusban, s ezek az elemek annál elevebben mozognak benne, minél nagyobb labancok azok, kik a hatalom birtokában nem az alkotmány sáncaiért, hanem koncért küzdenek, és a polgári jogok tiszteletét rút önzéssel s ugyanolyan szolgálkúséggel feláldozzák az önkénynek és a hatalmi erőszaknak.

Ezeknek kellene leckét adni a kuruczsból, de nem szavakkal, hanem tettekkel. Ha ez úgy bekövetkeznék, Nyitra vármegyében milyen gyönyörűség lenne, a labancok hullását nézni!

A nyitrai szabadelvűpártból.

Nyílt levél Bacskád Károly urhoz!

Dieckujalu, nov. 10.

A „Magyar Nemzet“ egyik legutóbbi számában a Nyitrai Szabadelvű pártból írt közleményedbe igénytelen személyemet belevontad és azzal vádolsz, hogy hol az egyik, hol a másik párthoz tartoztam. Súlyos vádnak tartom ezt, melyet te vagy bizonyítani, vagy visszavonni köteles vagy.

Addig, míg Deák-párt létezett s míg a bírói állást nem foglaltam el, a Deák-párthoz tartoztam. Mint bíró összeférhetetlennek tartottam állásommal politikai párthoz tartozni. Bírói állásomról történt lemondásom után ellenzéki voltam, de sem a függetlenség, sem a Sennyei párthoz nem csatlakoztam. Tauságot tesz erről a vágsellyei körületben akkor nyilvánosságra bocsátott programom. Ezen kerületbe én nem tolokodtam, hanem sok tekintélyes választó által, kiknek élén a közbecsülésben álló gróf Hunyady Imre Ó Nagyméltósága állott, meghívtam, mely meghívást Crausz István ur akkori uradalmi ügyvéd közvetítette.

A mérsékelt ellenzék megalakulása után, mely utóbb ugyanazon elvek mellett a „Nemzeti párt“ nevet vette fel, mivel ez hű követője volt Deák Ferenc elveinek és Tisza Kálmán választási erőszakosságait és elvtelenségét elítélte, azonnal ezen párthoz szegődtem és mindaddig, míg a szabadelvű pártba beléptem, ehhez tartoztam. Széll Kálmán vevén át a politikai vezetést a szabadelvű párt s a jog, törvény és igazság uralmát, melyek Deák Ferencet is úgy a közjogi, mint minden egyéb kérdésben vezették, proklamálván, nem haboztam a nemzeti párt példáját követni. Mikor aztán Széll Kálmán miniszterelnök ur Thuróczy V. főispán urat 10 éves jubileuma alkalmából ölkép üdvözölte: hogy Isten áldása kísérje utain, adjon Isten neki ez életben elismerést és a jól teljesített kötelességek öntudatát közpályáján. Mivel Thuróczy V. ur hivataloskodása alatt az or-

szággyűlési, megyei és községi választásoknál, amint azt a szabadelvűpárt elnökségéhez írt nyílt levelemben kifejtettem, nem a jog, nem a törvény, nem is az igazság, hanem a főispán urnak alárendelt megyei közegek és a főispán akarata szerint választott elnökök erőszakos ténykedése döntött: én a miniszterelnök ur ezen üdvözetét nem tartottam a jog, a törvény és az igazsággal meg egyeztethetőnek s azért a szabadelvű pártból kiléptem, ez alkalommal Deák Ferenc elveivel ragaszkodásomat újból hangoztattam.

Ugy hiszem: politikai magaviseletem nem adott okot arra, hogy rólam te azt állítsad, hogy hol egyik, hol másik párthoz tartoztam.

A főispán ur személyének nem csinálsz jó szolgálatot ily alaptalan vádaskodással; mert védelemre kényszerítetted a vádlottat, mely védelemben újból és újból felhánytatnak azon erőszakosságok és törvénytelenések, melyek Thuróczy Vilmos és Tiszapárti elődjei idejében Nyitra vármegyében a törvény tiszteletét irtották.

Akármit irsz és állítasz, senki sem fogja neked hinni, hogy Thuróczy V. főispán ur a törvényt tiszteletben tartotta és alárendelt közegei által megtartatta: mert a nyitrai megyei választások az egész országban szemet szurtak.

A törvény útja nyitva áll, lépjetelek arra; ott én köteles volnék bizonyítani vagy állításaimat visszavonni, ez utóbbi esetben Ti rehabilitálva lennétek. Mindazokkal szemben áll ez, akik elletetek irtak.

Nem vagyok hivatva Nektek tanácsokat osztogatni, azt az egyet mégis kockáztatom: álljon félre Thuróczy V. ur, nem a megye nyugalma, hanem az alkotmányos elvek érdekében; de azért is, mert józan észszel fel sem tehető, hogy az ember, aki tegnap a törvény, az alkotmányos jogok kijátszására minden eszközt, még a legbrutálisabb erőszakot is engedte közegeinek felhasználni, ma az alkotmány és törvény hű és állhatatos öre és közege legyen.* Ne tüntessetek folyton a Tiszabánffy rendszer mellett jubileumi ünneplésekkel, a szabadelvű párt állítólagos rekonstrukciójával és efféle mutatóványokkal; nyugodjatok meg abban: hogy jövőre talán nem Ti. hanem a választók fogják a megyei és községi tisztviselőket, a megyei bizottsági tagokat és az országgyűlési képviselőket választani.

Végül arra kérlek, ne tétélezd fel rólam, vagy más, hozzátok nem tartozó az, hogy az Isten vakssággal vagy bárgyúsággal sújtotta.

Üdvözlettel vagyok,

id. Rudnay István.

* Mi is ebben a meggyőződésben élünk. Szerk.

Az alkoholizmus.

II.

Igen sok helyen kétféle egyletekkel küzdenek az alkoholizmus ellen, és pedig az önmegtartóztatási és a mértékletességi egyletekkel. Az előbbi egylet tagjai teljesen lemondanak minden

melyik szögletében volt a paradicsom, mert az itt volt, Umbria ege alatt.

A nap bucsusugarait hinti a tájra. A fák ritkuló lombja meghajlik az esti szellő lágy érintése alatt, a megsárgult, guruló levelek között bűgő hangnak az akkordjai siklanak végig, olyan mélabúsak, mint egy sirám, melynek sóhajai bánkódó kebelből szakadtak ki. Az árnyba boruló cyprusok és piniák panaszhangjai ezek, a nyugodni induló nap után epekedő kényes növények sóhajai. Fájlalják ezek az ékes koronájú, becézgetett kis fák az aranyos napnak távozását, mely csillogó sugaraival olyan tündérszépű varázsolta kénesszürke, vagy sötétzöld piperés ruhájokat.

Az ég sikmezejére sötét felhőcsoportok vonulnak fel, melyeknek elszakadt és rongygyá tépett uszályán át lova pislant le a nagy romantikus, az ábrándozó, hamis holdvilág. Félhomályban tűnnek el a táj körvonalai, a földre lassan sötét lepel ereszkedik le, a panaszkodó természet még egy nagyot sóhaj, azután elszenderül. Csend uralkodik mindenben, az embert pedig megszállja a fájdalmas sajnálkozásnak kifejezhetetlen érzése. Hogyan keletkezett, mi szülte ezt az érzést, az épp olyan titok, mint a mily kifürkészhetetlen a mélysége a lepihenni tért természet néma bánatának.

les völgyébe befordult, azonnal szemünkbe ötlött az első emlékmű, mely Assisi földjén Sz. Ferenc dicsőségét hirdeti, a Santa Maria degli Angeli templom, a Porziuncola kápolnával. E kápolna azon a helyen épült, a hol a nagy szent az ő buzgó vallásgyakorlatait tartotta, s a hol a hivatalos kegyelmét kapta jövőendő életpályájára.

Vagy félórai kocsizás után meredek utcákon kapaszkodva megérkeztünk a szállónkba, a honnét az első kilátást élvezhettük, mely a városra és a környekre nyílik. A meszeletlen házak tarka, nagy kockából álló cserépfedelekkel idegenszerű benyomást tesznek a nyugatias építkezéshez szokott emberre, de ezt az idegenszerűséget eloszlatja a környék barátságos tájképe, melynél szebbet könnyen lehet látni, de titokzatosabbat aligha.

Széles, északról és keletről kékes hegyekkel övezett völgy terül el szemünk előtt, mely egy nagy kerthez hasonlít. A keskeny földszallagok mentében, melyek a gabonatermő földet képezik, gömbölyű olajfák, cyprusok, piniák, pálmák és cactusok hosszú sorai nyúlnak el. E fák most nem virágoznak, ellenkezőleg hullatják virágukat és levelüket, de jó is, mert ha valaki, a ki először van e helyen, virágzásban látná ezt a buja természetet, megittasodnék a gyönyörtől és Dante-val felkiáltana: Ne vitatkozzatok arról, hogy a világ

szesz italról, vagy legalább a pálinkáról; az utóbbi egyes tagjai fogadalmat tesznek, hogy a szesz italokat esetlenül megállapított mértékben fogják élvezni.

Ezen egyletekbe belépők vagy becsületszóval, vagy a templomban az oltár előtt tett fogadalommal, vagy a feszületre tett esküvel erősítik, hogy megtartják, a mit ígérnek. Az iszákosságra hajlandó embereknek a becsületszó vétele — még az intelligenseket sem véve ki, — vajmi kevés garanciát nyújt az iránt, hogy azt meg is tartják; ellenben az oltárnál tett fogadalom a vallásos érzelmű embereket csekély kivétellel mind visszatartja az iszákosságtól. Azonban eltérők a nézetek az iránt, vajjon szabad-e esküre bocsátani az önmegtartóztatási egyletbe belépőket, ha azt az illetők *nyomatékkal* kívánják, hogy így a visszaeséstől annál biztosabban visszatartassanak. Vannak lelkesek, a kik az ilyen esküről hallani sem akarnak, mert esküszegéstől féltik őket és sokszor nem ok nélkül. De a lelkeskedő papságban olyanok is vannak, a kik még az esküvételről sem, mint a legerősebb erkölcsi féktől se riadnak vissza, csak hogy az alkoholista a becstelenség és az elkárhozás torkából annál biztosabban kiragadják és azt mondják, hogy igaz ugyan, hogy az alkoholista, ha esküt tesz, esetleg esküszegésnek teszi ki magát és lelki kárát vallja; de nem kárhozik-e el az, aki tovább is az alkoholizmus rabja marad csak azért, mert nem engedték meg neki az esküt, a mely *talán* egyedül visszatartotta volna őt az iszákosságtól, és így az örök kárhozattól is.

Az alkoholizmusnak mindmennyi melegágyai a falusi nagyszámú korcsmák, a melyek veszedelmét emeli még azon körülmény is, hogy a korcsmárosok kivétel nélkül mind nem keresztény emberek; továbbá a heti és országos vásárok, katona és lóállítások, lakodalmak, keresztelők, egyházi búcsúnapok, (hodyk) a farsang utolsó napjai, és amit első helyen kellett volna megemlítenem, az országos és gyászos képviselőválasztások. Ha ezek romboló hatása népünknek még egyáltalában ellensúlyozható, úgy ez csak úgy lehetséges, ha a lelkes ezek ellen gyakrabban a szószéken felveszi a küzdelmet. És ne mondja senki, hogy az alkoholizmus ellen csupán a falusi templomokban lehet prédikálni, mert — állítólag — a városi műveltebb közönség megbotránkoznak az ilyen prédikációkon. Ez nem áll, mert hiszen tudjuk, hogy iszákos emberek városokban is vannak, nem csak a köznépből, hanem a műveltebbekből is vannak, a kik Bachusnak mindennap szívesen meghozzák az áldozatot. A mértékletességről való

predikációt még a fővárosban is, annál inkább a vidéki városokban lehet elmondani.

S hogy a szószékről sikerrel lehet küzdeni az alkoholizmus ellen, ezt én legjobban tapasztaltam egy felvidéki városban a kath. nagygyűlés rendezése alkalmából. A vidéki plébánosok a gyűlést rendező bizottságtól fel voltak szólítva, hogy figyelmeztessék hivaikat, hogy a kik a gyűlésre elmennek, az nap a korcsma küszöbét át ne lépjenek. És íme, a sok ezer ember közül *egyetlen egy sem* vétett e tilalom ellen. Miért? Mert erre a szószékről figyelmeztetve voltak. Holott máskor ugyanazon városban az országos vásárok alkalmával a korcsmák az egész nap zsufolásig megteltek és az utcákon, valamint a városból kivezető utakon *lépten-nyomon* lehetett részeg embereket látni. Miért? Mert ettől odahaza senki se óvta őket. Azért valahányszor egyik másik vidék központjában országos vásár készül, továbbá a lakodalmak, búcsúnapok, és egyéb dinom-dánomozás előtt a lelkes talán nem végezne felesleges munkát, ha hivaikat óva intené, hogy az iszákosságtól, illetve a korcsma látogatásától tartózkodjanak. Megengedem, hogy lesznek, a kiket e jóakaratu figyelmeztetés nem fog visszatartani a korcsmától, de ha ez óvás folytán csak néhányan nem lépik át a fentemlített alkalmakkor a korcsmát, úgy már hiába nem beszéltek.

De az alkoholistáknak az iszákosságra leggyakoribb alkalmul szolgálnak a vásár- és ünnepnapok. Ilyenkor a köznép a délutáni istentisztelet után tömegesen megy a korcsmába; sokan közülük csak azért mennek oda, hogy ott szórakozzanak, a hol aztán lelki és testi kárakat vallják. Kérdés, mit lehetne ez ellen tenni? Legradikálisabb gyógyszer az volna, ha vásár- és ünnepnap a korcsmák egyszerűen bezártnának. Erről azonban a mostani kormányrendszer alatt szó sem lehet. Tehát más úton-módon kell a népet a vásár és ünnepnap a korcsmától visszatartani. Ilyen eszközök volnának a délutáni ajtatosságok, a melyen pl. a legelső sorban a sz. Rózsafüzértársulata, a melynek tagjai a mértékletességi fogadalmat is szoktak tenni; továbbá a Jézus sz. szívének ajtatossága stb. Ezen társulatok tagjai kevés kivétellel nemcsak hogy visszaborzadnak az iszákosságtól, hanem szabad idejük egy részét az ajtatosságok végzése által a templomban eltöltik és így a korcsmától visszatartatnak. Mivel azonban igen sokan vannak, különösen a férfiak közül a kik a fenti társulatokba különféle ürügyek alatt be nem lépnek, azért ezeket az olvasókörök alakítása által lehetne a korcsmától visszatartani, mert akkor a keresett szórakozást itt találják

meg és így feléje se néznének a korcsmának. — Megengedem, hogy az ilyen olvasókörök alakítása nehézségekbe ütközik, a melyen pl. a faluban az arra alkalmas helyiség hiánya, a nép szegénysége, vagy, mert nincs a faluban, a ki az olvasókör vezetését magára vállalná. Ott a hol olvasókört akármi oknál fogva alakítani nem lehet, ott a népet legalább időről-időre az iskolában a népelőadások által lehetne a korcsmától visszatartani. A hol még a népelőadások rendezése is akadályokkal jár, még mindig van egy hatalmas fegyverünk, a melylyel az alkoholizmus ellen sokat tehetünk s ez a *kath. szellemű és hazafias* irányú sajtótermékek tömeges elterjesztése. Magyar és német nyelven ilyen sajtótermék van akár mennyi, de a tót nyelvűekben nem igen válogathatunk. Volt idő, amikor az olyan sajtótermékek, aminőket egy kath. pap tót nyelven minden tekintetből nyugodt lelkiismerettel ajánlhatott volna, nem is léteztek. Ezen idő azonban már rég elmúlt. Ilyenek a tótajku felvidéki nép számára „Kresztán“¹, „Královna sz. Ruženca“², „Posol srđca božieho“³, „Naša nadej“⁴, „Kalendár sv. Stefana“⁵ és a nagyszombati sz. Adalbert társulat majdnem összes kiadványai, a melyek olcsóságuknál fogva nagyon is alkalmasak a tömeges elterjesztésre. És mit látunk? Azt, hogy vannak egyes tótajku kath. községek, a hova a fenti nyomtatványokból egyetlen egy példány se jár. Miért? Mert nincsen senki, a ki ezeket a népek ajánlaná. Így aztán nem csoda, hogy népünk a más országok népei mellett hátra maradt, tudatlan, iszákos, műveletlen, a minek sokszor nem más az oka, mint — valljuk be legalább egymásközt — a tanítók és a papság. Ennek pedig ismét nem más az oka, mint a nemtörődés semmivel, vagy pedig a kázar szovinizmustól való félelem, hogy t. i. ránk mondják, hogy pánszlavizmust terjesztünk a nép között, ha a népek saját nyelvén kath. nyomtatványt adunk. Lám a kormány és a felvidéki szabadelvű képviselők nem félnek attól, hogy egy bizonyos csunya gyanuba esnek, ha a felvidéken tót nyelvű nyomtatványokat terjesztenek, pedig ilyeneket nagy áldozatok árán nem csak fentartanak, de terjesztenek is, aminők pl. „Oprav. Kres'tan“, „Vlast a Svet“ és a Slovenské Noviny.

Ha e tekintetben az egyes lelkesek téves gondolkodás módját más irányba lehetne terelni,

¹ Megjelenik Budapesten VIII. Józsefkörút 33. sz.

² Megjelenik Turdosinban Pironcsák Ist. pléb.-nál.

³ Megjelenik Nagyszombat Jézustársasági atyáknál.

⁴ Megjelenik Budapest VIII. Práter-utca Sz. Gellért nyomda.

⁵ Megjelenik Budapest. Ugyanott. (Melegen ajánlom.)

Sokan mondták már, a kik megfordultak e helyen, hogy ilyen környezetben az ember csak jó lehet, itt maga a mindenség neveli és nemesíti az embert. Itt olyan szelid erkölcsöknek kell meghonosulniuk, a mely szelid az égélj, olyan békének és megnyugvásnak kell itt uralkodnia, a mely békés és nyugalmas a táj, a környék, melynek az imént láttuk derűjét, hallottuk panaszát, szemléltük megadó lepihenését.

Az elmélyedésnek erős benyomásaival hagytuk el szállónkat, hogy még az nap megtekintsük Assisinek két legnevezetesebb templomát, a Szent Klára templomot és Szent Ferenc hatalmas bazilikáját, melynek sirboltjában a nagy szerzetelapító hamvai nyugosznak.

Vezetőnk először a Szent Klára templomba vezetett minket. A gót stílusban épült nagy méretű templomot jó kivilágítás mellett tekintettük meg, a lobogó gyertyák és fáklyák fénye mellett a sötét falakon feltűnő gyönyörű freskók úgy hatottak reánk, mintha egy darab a mennyországból bocsátkozott volna le hozzánk, a színtelen világ szürkésébe. Meg is köszöntük hálásan ismerőseinknek azt a jó tanácsot, hogy ezt a templomot, valamint a másikat is, a Szent Ferenc bazilikát fáklya-fény mellett nézzük meg, mert a miszticizmusuk csak így szép, megragadó.

A templom hajójából sok lépcsőn lemenve a sirboltba jutottunk, s itt nem messze a bejáratnál egy finom vasrácsosattal behálózott tágas üreg előtt állottunk meg. A rácszat ajtaját kinyitották, az üreg aranyesillárait meggyújtották, káprázató viláosság ragyogta be a sirboltot, melynek említett üregében, ennek üvegfalán át gazdagon díszített drága koporsóban egy apácának kiterített holt tetemét pillantottuk meg.

Megborzadtunk s önkéntelenül hátratáncrodtunk, de mindjárt felbátorított a vezetőnk, a ki megmagyarázta, hogy ez Sz. Klárának a sirja és teteme, ugyanazé, a ki Sz. Ferenc kortársa, törekvéseinek osztályrészese és a Klarisszák rendjének alapítóje volt. Tetemén nem fogott az enyészet, az ép még most is. Isten így dicsőítette meg hű szolgálóját, az élet és a halál, a lét és az elmúlás ura, megállította az elmúlást, s neki meghódolt az a hatalom, melylyel az enyészet szokta végezni romboló munkáját.

Késő este volt, mikor a másik templomban, a San Francesco-ba átmentünk. Ez kettős épület, mely felső és alsó részből áll. Az alsó templom allegorikus freskóit Giotto festette, az egykori pástorgyerekek, kinek lángészét mestere Cimabues akkor ismerte fel, midőn az fehér kőlapokra juhait és a legelő dombjait pingálta. Giotto, úgy-

szintén Cimabues a XIII. század legkitűnőbb mesterei. Mindketten dolgoztak e bazilikán, amannak remekait az alsó templom bírja, míg Cimabues alkotásaival a felső templom dicsekszik.

Sz. Ferenc lelkét úgy senki sem értette meg, életét és működését senki sem tudta úgy megmagyarázni, mint a hogy azt ez a két lángelkű művész tevé. Dante, midőn egy alkalommal az alsó templom allegorikus képeit nézegette, elragadtatásában térdre borult, s ebben a helyzetben vetette papírra azokat a gyönyörű gondolatokat, melyeket később Paradisójában Sz. Ferencre való vonatkoztatással örökbecsű formákba öntött.

Sokáig néztük ezt a ragyogó világot, majd lementünk a megdicsőült rendalapító sirjához, a hova lekisért minket a templom szentélyében szolozmájukat végező barátok mormogása. A leszálló mély hangokra a sirbolt tompa visszhangot adott, melynek ünnepi komolysága átringatott minket is az áhitat érzéseibe.

Mikor a szolozsma utolsó Amen-je is elhangzott, felocsódtunk és sietve hagytuk el a templomot. Fáradtak voltunk, de képzeletünk, mint valami körgép tüzesen forgott az átelt nap emlékei körül. Ezen a napon ugyancsak tele szivhatta magát az eszményi élet gyönyöreivel.

Adieu.

úgy ez nagy kihatással volna az alkoholizmus elleni küzdelemre, nemcsak azért, hogy lévén az embereknek mit olvasniok, odahaza maradnának és így a korcsmától visszatartanának, hanem azért is, mert magukban a nép között tömegesen terjesztett sajtótermékekben sikerrel lehetne kapacitálni a népet az iránt, hogy az iszákosság mennyire kárára van a népnek. Németországban és Sveicban a kath. klerus az alkoholizmus ellen leginkább a sajtótermékekkel küzd és az eredmény bámulatos.

Tárgyam végéhez közeledvén kijelentem, hogy a fentiekkel nem akartam egyebet elérni, mint t. paptársaim figyelmét az alkoholizmusra, esen valószínűleg egyiptomi csapásra ráirányítani. Vajha a lelkeskedő papság mindenütt a kerületi koronákon arról tanácskoznék, hogy miképp lehetne az alkoholizmus elleni küzdelmet sikerrel felvenni és tanácskozása eredményét közzé tenni. Vajha mielőbb eljönne azon idő, amikor ami főpásztoraink is Manning és Kopp bíborosok példájára a lelkeskedő papságot különösen felhívják a baj leküzdésére, mert hogy eddig nem tették, úgy ez csak azért történhetett, mert a központokban lévén sok mindenfelé elfoglalva, vagy nincs idejük hozzá, vagy halvány fogalmuk se lehet az alkoholizmusnak a vidéken véghezvitt borzasztó pusztításairól, vagy azért, mert felteszik, hogy a lelkeskedő papság kivétel nélkül küzd minden ellen és így az alkoholizmus ellen is, ami a gondjaira bízott hívek lelki üdvét veszélyezteti, a nélkül, hogy erre különösen felszólíttatnának, ami fájdalom, sokszor nem úgy van. Ha az alkoholizmus elleni küzdelem rövid idő alatt az egész vonalon meg nem indul, úgy minden más fáradozás és törekvés, a mely hivatva volna a népet anyagi és erkölcsi elzüléstől megmenteni, nem egyéb a minden elv nélküli kapkodásnál, mert iszákos népet hiába oktatjuk, hogy munkás és takarékos legyen; hogy hazáját szeresse és lelki üdvét munkálja. Nem ért meg bennünket, mert az örökös pálinka mámoé elbutítja és minden jóra képelené teszi. Ellenben, ha sikerül a tespedőket felrázni, az alkoholizmus elleni küzdelmet általánossá tenni, úgy ez aztán alapját fogja képezni népművelési munkáinknak. *Faska István.*

Ujdonságok.

Egyházi hírek. Gily Ede újbisztercei plebános kinevezetett az ó-bisztercei kerület alesperesévé és tanfelügyelőjévé, Vetzél Sándor rudnói plebános pedig ugyanannak a rudnói kerületbe; továbbá Czeizel György trencsényi kath. leányiskolai igazgató és hitelemző kinevezetett a trencsényi Vágon inneni kerület helyettes-alesperes és tanfelügyelőjének. — Segédlelkészi minőségben áthelyeztettek: Kardoss Győző Zsolnáról Illavára, Feitscher Ágoston Dubnicáról Zsolnára, Schmid Géza Schávnikról Dubnicára, Hreska Pál Kochanóceról Schávnikra és Kmetykó Károly Felső-Szűcsről Nagy-Divínára. — Az esztergomi főegyházmegyéből: Horváth Manó eözdöghi plebános a nagysurányi, Ballon József a szenicei plebániára nyertek prezentát, Klacsánszky József pedig F.-Attrakra plebános-helyettesnek nevezetett ki.

Halálozás. Szomorodott szívvel jelentjük t. olvasóinknak, hogy lapunk egyik buzgó munkatársa, *Schwartz József* kisasszony f. hó 14-én, életének 20. évében Budapesten elhunyt. A megboldogult tudóvszéknek esett áldozatul. Bajában légváltozás okából Pécsent, sógoránál, Jánossi Béla, püspöki tisztelnél keresett menedéket, majd utóbb Meran szelid ege alá vonult, de eredménytelenül. Tetemeit Nyitrára szállítják, s ma délután 3 órakor a családi sírboltba helyezik el örök nyugalomra. A megboldogult Pécsről küldötte utolsó tárcáját, mely „Pogány“ cím alatt ez év ápr. hó 22-én látott napvilágot. Azóta elhallgatott, mig-nem hallgatásának ily szomorú megfejtését vették.

Adjon az Ur az elhunytak örök boldogságot, övéinek pedig vigaszt a pótolhatatlan veszteségben. — Weisz Józsefné szül. Bauholzer Matild, a „Nyitrai Lapok“ szerkesztőjének neje, e hó 13-án, életének 63. évében elhunyt.

Eljegyzés. Piron Emil, bányamérnök, a Société anonyme des Charbonnages du Bassin igazgatója, jegyet váltott Juhász Sándor, nyitrai birtokos és bankigazgató leányával, Ilona kisasszonnyal.

Hymen. Treszkony János szentesi főgimn. tanár jövő szombaton vezeti oltárhoz Tombor Camilla kisasszonyt, Tombor László bittsei gyógyszerész leányát.

A nyitrai kath. felsőbb leányiskola ma délután változatos műsorral álló ünnepélyt tart a kereszténység 900 éves emlékére. Kezdeté délután 5 órakor.

Adomány. Bende Imre püspök ur 5 mlg a nagylehotai híveknek orgonára 220 koronát adományozott. Rakovszky Ferenc cs. és kir. kamarás pedig egy 145 cm. magas remek kivitelű szobrot ajándékozott, mely nemes adományokért a hívek nevében is legforróbb háláját fejezi ki Hayek Vince esp.-plebános.

Lehoczky Kálmán, a pozsonyi kir. ítélőtábla elnöke több napot Trencsényben töltött; teljes megelégedését nyilvánította a megvizsgált törvényszék ügymeneté fölött.

Kisorsolt esküdtek. A nyitrai büntető törvényszék f. évi dec. havi tárgyalására a következő esküdtek sorsoltattak ki. Rendes tagok: Biermann Zsigmond, szeszkereskedő, Vágújhely, Okányi János, földbirtokos, Szokolca, dr. Szilárd Simon, ügyvéd, Galgóc, dr. Reviczky Armánd, ügyvéd, Galgóc, Stern Zsigmond, mézszáros, Magyar-Sóók, Fuchs Manó, cipész, Nyitra, Dvihalny József, tanár, Ersekujvár, Nemeckay József, kovács, Szenic, Emődy József, földbirtokos, Suránka, Fekt Lajos, szappanos, Ersekujvár, dr. Bangha István, ügyvéd, Nyitra, Klein Victor, gabonakereskedő, Nagy-Tapolcsány, Frankl Zsigmond, butorkereskedő, Nyitra, Kaufmann Adolf, malátagyáros, Szenic, Ehrengruber Károly, jegyző, Póstyén, Erdély József, gazdatiszt, Tót-Megyer, Glosses Adolf, földbirtokos, Vág-Veese, Borsiczky Rezső, cipész, Nyitra, Fürst Samu, háztulajdonos, Kelta Nándor, szobafestő, Nyitra, Bányai Miklós, kereskedő, Ersekujvár, dr. Róth Sándor, ügyvéd, Ersekujvár, dr. Guth Jenő, ügyvéd, Ersekujvár, Rolfesz Kelemen, földbirtokos, Csekej, dr. Sándor Ferenc, ügyvéd, Vágsejlye, Meneses József, korcsmáros, Tornóc, Bienet Gáspár, kereskedő, Ersekujvár, Blaskovics Gyula, bankigazgató, Zsámbokré, Mayerhoffer Károly, kereskedő, Holics, Fehér János, kéményseprő, Ersekujvár. — Pótesküdték: Krész József, szijgyártó, Nyitra, Brestyenzky Benedek, géplakatos, Ivánka, Gasparik István, kereskedő, Nyitra, Takács Károly, földbirtokos, Alsó-Köröskény, Kiss Gergely, földbirtokos, Nyitra, dr. Kállai Armin, ügyvéd, Nyitra, Jánoska János, takpénztári könyvelő, Nyitra, Jedlicska Alajos, rézműves, Nyitra, Szirányi Géza, földbirtokos, Cabaj, Bokros Ferenc, asztalos, Ghymes.

A nyitrai kath. kör az „Egyházi Zeneegylet“ közreműködésével november 25-én azaz jövő vasárnap zeneestélyt rendez, melyre a belépti jegyek a kör helyiségében válthatók. A belépti jegy ára személyenkint 1 kor. 50 fillér. A zeneestély, melynek élvezetes műsorát jövő számunkban közöljük, esti 7 órakor kezdődik.

Dr. Egressy Sándor nyitrai ügyvéd, vádlott — fölmentve. Nem egyébbel, mint *csalással, uszoralval és okirathamisítással* panaszolták dr. Egressy Sándor nyitrai ügyvédet, Machó Ilona, Vendel és Ignác vicsápapáthi lakosok. Kemény dió volt ez az 5 napig f. hó 8, 9, 10, 12 és 13-án a nyitrai kir. Tvszék előtt lefolyt végtárgyalás. Mazóly Antal kir. táblai bíró volt az elnök, dr. Havel József és dr. Ehrenfeld Gyula tvszéki bírák a szavazók, Süttő a jegyző. A vádat dr. Reinichovszky kir. alügyész képviselte, vádlottnak védője volt: Mérey Lajos nyitrai ügyvéd. — Mazóly Antal mint elnök, az ő szokott lelkiismeretességével és pontosságával, az ügynek minden részletét behatóan ismerő tájékozottságával, ugyancsak fáradságot vett magának az igazság kiderítésére! Több mint 40 tanu lett kihallgatva, kikhez még a bírák, az ügyész és a védő, és gyakran maga a vádlott is sok kérdést intéztek. De magok a panaszosok annyi ellenmondásba keveredtek, annyi valótlanosságot halmoztak össze,

hogy vádlott ellen a vádatat bebizonyítaniok nem sikerült. A kir. ügyész a család és uzora miatt emelt vádatat *elajtette*, a váltóhamisítási vádatokat ellenben fentartotta, de a Törvényszék a november 13-án délután 5 órakor kihirdetett ítélettel vádlottnak *teljesen fölmentette*. A kir. ügyész és Machók az ítélet ellen *felebbezték*.

Vörösmarty ünnepély Nyitrán.

A Vörösmarty ünnepély rendező bizottsága f. hó 14-én d. e. Thuróczy Vilmosné ömlga magán lakásán ülést tartott. A bizottságnak határozata, hogy a december hó 1-én megtartandó ünnepet 2-án, részben megváltozott műsorral, megismétli. A második előadást érdekessé teszi, hogy Vörösmarty darabjában „Csongor és Tündé“-ben az egyik vezérszerepet, Tündét, Palotay Piroska k. a. a budapesti „Nemzeti Színház“ tagja fogja eljátszani; báró Luzsénszky Felix a búr háborúban küzdő magyar legiónak parancsnoka felolvasást fog tartani a búr szabadságharc egyes érdekesebb részleteiről; Csacsó Lajos ur pedig cimbalmon fogja művészetét bemutatni. A két előadás programja a következő: December hó 1-én: 1. Megnyitó beszéd. Tartja Kenézy Csátár. 2. Szép Ilonka. Melodráma. Szavalja dr. Kostyál Miklósné, zongorán kíséri: Majthényi Gézané. Magyar dalok. Eneklő Párniczky Eszti k. a., zongorán kíséri Tarnay Alajos. 4. Hazádnak rendületlenül. Költemény, írta Ábrányi Emil, szavalja Mihály János. 5. Magyar dalok. Zongorán játsza a szerző, Tarnay Alajos. 6. Vörösmarty alakja a magyar irodalomban. Irta Dombay Hugó. 7. Magyar dalok. Eneklő Párniczky Eszti k. a., zongorán kíséri Tarnay A. S. Csongor és Tünde. Vörösmarty színművének utolsó felvonása a következő szereposztással: Csongor: Clair Vilmos; Tünde: Biróczy Marian k. a.; Ilma: Lyka Mária k. a.; Balga: * * *; Kurrah, Berreh, Duzog (manók): Magyary Antal, Kenézy Zoltán és Ötvös Béla; Mirigyboszorkány: Kenézy Bandi; Nemptők-tündérek: Kropácsy Zseni k. a., Pongrácz Hedvig k. a., Kudlik Mártha k. a., Hussza Ilonka k. a., Neugebauer Pistike k. a., Munels Irén k. a., Berecz Mici k. a.; Nemptő-király: * * *. 9. Vörösmarty szobrának megkoszorúzása és a „Szózat“ éneklése. — A december 2-iki műestély ugyanaz, mint az első, a bevezető sorokban feltüntetett módosítással. A két előadásra már f. hó 19-től reggeli 8 órától kezdve elő lehet jegezni Marton dohánytözsdejében. A december hó 1-én megtartandó ünnepi előadás után este 10 órakor a vármegyeház dísztermében táncvigalom fog tartatni, a melyre külön belépő-jegyek válthatók. Belépő-díj személyenkint 3 korona. Karzat 2 korona.

A törvény, jog és igazság korszaka Nyitra városánál. Ezen cím alatt a következőket vettük: Régen irtuk meg lapunk hasábjain, hogy Offenberger Mihály Nyitra városi rendőrfogalmazó ellen, dr. Rudnay Sándor fegyelmi vizsgálatot indított és őt állásától föl is függesztette. Azóta több mint egy hónap telt el, de az 1886. évi XXII. (községi) törvénynek 84. §-áról ugy a polgármester, mint az alispán és főispán urak megfeledeztek. Ez a 84-ik § ugyanis azt rendeli, hogy az időközben ideiglenesen megürült állomások is helyettesítés útján töltenek be. Ezen helyettesítési jog a rendőrfogalmazóra nézve a városi képviselőtestület illeti meg. A 84. §. utolsó pontja nem enged kétséget arra nézve, hogy a fegyelmi uton fölfüggesztés sem tesz kivételt. S mindezek dacára Offenberger Mihály rendőrfogalmazói helye maig sincs betöltve. A fölfüggesztés, vagyis az ideiglenes üresedés óta már városi közgyűlés is volt, és senkinek sem jutott eszébe a községi törvénynek eleget tenni, vagy a mulasztást akár csak meg is említeni. És ha a város megszegi a törvényt, hol vannak a főispán és alispán urak mint a törvényeknek fizetett örei? Csakugyan a bánffi-rendszer önkényuralma tart még folyton? — *Városi.*

CSARNOK.

Nyitra multja

a nyitravármegyei Monografia.

Megjegyzések
Czeizel Gábortól.

(Folytatás.)

11

Az elégtelenség mellett mily nagymérvű tájékozatlanságban leledzett Nyitra város az út és mód iránt az orvoslás szerzésére nézve, tanúsítja a pozsonyi kir. kamaránál megindított, és tárgyalt városi kereset, melyet Dedek Crescens Lajos úr a Monografia 601. lapján közöl. Átveszem e részletet megjegyzéseimbe a helyzet megvilágítása végett.

„Mikor a pozsonyi kir. kamara működni kezdett s erőnek erejével az adóalap növelésére törekedett, a nyitrai surlódások hivatalos részről is kiélesedtek. A kamara, az adózás szempontjából, természetesen igen szívesen látta volna, ha a város a püspök földesúri hatalma alól szabadulni tudna s erre a városnak, úgy látszik, impulzust is adott. Csak így érthető, hogy a városi polgárság a kamara előtt panasozta be püspökét s tőle várt támogatást arra nézve, hogy kieszközölt privilegialis leveleivel, melyekről azonban az ország törvényhozása soha tudomást nem vett, a püspöki hatalom jogköréből kiesúshasson“.

„A kamara előtt felpanaszolt sérelmek különben csak a földesúri jogok élénk védelmére mutatnak. A püspök, így hangzik lényegében a panasz, a város polgárait reakényszeríti, hogy borait a pincékbe eregessék, onnan felhúzzák és szekerekre rakják, a püspöki réten termett szénát összegyűjtsek, és önköltségükön behordják. A város vásárjövödelmeit, t. i. minden szekér sőtől két kósót a püspök szolgálai maguk részére hajtják be. Ha valakit a polgárok törvény útján ítélték el s börtönbe csukták, akkor a püspök tisztjei azt tőlük elvették s vagy bebörtönözték, vagy szabadon eresztették, kényük-kedvük szerint. Ha valaki a polgárok közül gyermektelenül halt el, noha rokonai, testvérei maradtak, mégis házat és vagyont a püspök foglalta el. Azonkívül a püspökök a maguk és a város őrizetére, nappali és éjjeli őrállásra szorították a polgárokat“.

„A kir. kamara, mintha joghatósággal felruházott bírói testület lett volna, valóságos tanúvallatást tartott ezen panaszokról. A tanúvallatási jegyzőkönyv szerint az összes tanúk a város javára vallottak. Három nemes azt vallotta, hogy a város csakugyan szabad volt s 12 fegyverest tartozott kiállítani s hogy István püspök (Podmaniczky 1505—2528. recte 1530.) fenyegetésekkel, és néha elzárással szorította őket a munkára. A megyei főjegyző azt mondta, hogy ő olvasta Lajos király szabadalom-levelét, míg Tarnóczyai Főrys Mátyás szolgabíró nemcsak ezt, de V. László és I. Ferdinánd leveleit is olvasni vélte. A szolgabíró vallomása szerint I. Ferdinánd Szekesfehérvár privilegiumát adományozta a városnak, jutalmul azért, mert mikor I. Ferdinánd hadai a városba jöttek sok ágyúval és egyéb szerekkel, akkor a város polgárai segítettek lovaikkal és szekereikkel az ágyúkat és a hadi szereket elszállítani. Hasonlóan vallott Tormosi Chemes György, Fagyas Antal nyitrai polgár, a püspök három tormosi jobbágya és az esztergomi káptalan gerencséri és az érsek egerszeghi jobbágyai is“.

A szíves olvasó, ki előző megjegyzéseimet figyelemmel kísérte, e tanúvallomások értéke s illetőleg értéktelensége iránt nem lehet kétségben. Hivatkoznak királyokra, kik az ügygyel összefüggésbe nem hozhatók, kir. levelekre, melyek nem léteztek: a sokat vitatott privilegialis leveleket pedig bemutatni nem tudták. Ily alapon az illetékes bíróság előtt sem sikerülhetett volna a püspökök földesúri jogait megdönteni, s a város „kép-

zelt szabad királyi voltát beigazolni“.¹ A kir. kamara illetéktelen volt az ügy eldöntésére; de azért a város még 1558-ban is a kamara pártfogását kéri az ügy megvizsgálására kiküldött hitizottságban. Kedvező eredményt azonban nem ért el: a város helyzete a régi maradt. S talán némi siker esetén vederből csöbörbe került volna. Mert a kir. kamarának mindenkor, de különösen azon időben pénzre, sok pénzre volt szüksége. Szabad kir. várossá pedig csak törvényhozási uton lehetett volna.

A per anyagából Dedek Crescens Lajos úr azt hámozza ki, hogy Podmaniczky István püspök és másodelője, Sánkfalvai Antal, földesúri joguknál fogva terhes szolgálványokat róttak a polgároknak. Dr. Nagy József² szerint, ki a városi levéltárból merített, és az ő nyomán G. Mihály János³ szerint is, gróf Thurzó Ferenc — „különben sem megerősített, sem pedig felszentelt püspök“ — „volt az első (1534—1557.), ki a nyitrai alvárosi polgárok felett zsarnokoskodni kezdett;“ s felhozza a kir. kamarai perben elsorolt terhes szolgálványokat mint Thurzóéktól származókat. Grf. Thurzó Ferenc mint választott nyitrai püspök szerepel, de a püspökségi javadalom, a jóságok és jövedelmek el voltak zálogosítva testvérbátyjánál, grf. Thurzó Elek kir. helytartó és országbírónál. Ez 1543. jan. 25-én meghalt; végrendeletében azonban intézkedett, hogy tisztjei, kiktől ez iránt esküt is vett, a nyitrai várat és a püspökségnek minden javait Thurzó Ferenc testvére kezébe adják, de csak azután, ha előbb írásbeli bevallás által beleegyezését tanúsítandja Thurzó Elek szabad végrendekezési jogához, amint két Thurzó György is tett, mely levelek és bevallások megvannak: ha ezt a bevallást megteszi, és írást ad magáról, a nyitrai vár, és a püspökség minden javai adassanak kezeihez.⁴

(Folyt. köv.)

¹ Dedek Crescens Lajos i. h. hivatkozik az Országos Lt. D. O. 334. sz.-ra.

² „Nyitra Megye Helyirása“ I. 3. füzet 109. l.

³ Nyitra közigazgatása. Monografia 448. l.

⁴ Memoria Epp. Nitr. 326—7. ll.

Hirdetés.

A fenyőkosztolányi főhercegi

„Victoria“ kőszénbányában

kapható vagon rakományban, a kistapolcsányi állomáson kocsiba rakva,

I. oszt. darabos szén mm. 1 korona,
kocka szén mm. 80 fillér,
gris szén 50 fillér.

Kis-Tapolcsány, 1900. november hó.

Dús Jenő,

főhíri uradalmi jószágfelügyelő.

1-3.

Gyűjtünk
elhasznált
bélyegeket!

Minden országból és mindenemű **bélyeg**, még a legközönségesebbek is, elfogadtatnak **szegény gyermekek** papokká való kiképzésére. Viszonzul szép vallásos emlékek, főképp kereszties olvasók, Szent Antal és prágai kis Jézus-érmek.

A küldemények és kérdézősködések **Bregenz-be** (Vorarlberg) intézendők ily cím alatt: **Bureau-Bethlehem.**

2-13.

Élő és művirágcsarnok!

Vármegye-utca 10. szám.

Mély tisztelettel

Gráf Náthán.

3-10.

Nyitrai Serföző és Malátagyártó Részvény-Társaság.

Meghívás.

Van szerencsénk t. részvényeseinket a **folyó évi december hó 6-án délután 3 órakor** gyárhelyiségünkben tartandó

VI. RENDES KÖZGYŰLÉSRE

tisztelettel meghívui.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése, a mérleg előterjesztése és a tiszta jövedelem hováfordítása iránti határozathozatal.
2. A felmentvény megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
3. Három igazgatósági tagnak megválasztása három évre az alapszabályok 21. §-ának értelmében és három felügyelő-bizottsági tagnak és egy f. b. póttagnak megválasztása a jövő rendes közgyűlésig terjedő egy évi időtartamra.

Az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentések, valamint az 1899/900. évi mérleg, a közgyűlést megelőzőleg 8 napon át, a gyár irodai helyiségében a jogosultak által megtekinthetők.

Az alapszabályok 11. §-a értelmében a szavazati jog gyakorlására szükséges, hogy a részvények az összes le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlést megelőzőleg három nappal a nyitrai iparbank pénztáránál letétessenek.

A nevezett pénztár a letett részvényekről elismervényt ad, mely igazolásul szolgál a közgyűlésen való részvételre.

Nyitrán, 1900. évi november hó 13-án.

Az igazgatóság.

En Csillag Anna

105 centiméter hosszú, óriási Loreley-hajammal, a mely az általánosított pomádé 14 havi használata után nő meg önnyre. Ez a leghíresebb orvosok is egyedül való szernél ismerték el a hajkiválás ellen és hajnövesztésre, uraknál a szakállt megnövesztés és rövid használat után úgy a haj, mint a szakáll természetes fényű és tömört lesz, megóvja mindkettőt a korai őszüléstől a legöregebb korig.

Egy tégely ára 1 frt, 2 frt, 3 frt, 5 frt.

Széjjelküldés naponként az összeg előzetes beküldése esetén vagy posta-utánvétellel a világ minden irányába a gyárból, a hova a megrendelések intézendők.

CSILLAG ANNA
BÉCS. I. SEILERGASSE 5.

3-12.

Árverési hirdetmény.

Nyitra-Párutcai közbirtokosság részéről közhírré tétetik, hogy a tulajdonát képező, párutcai határban fekvő 4.1343 □-öl kiterjedésű

téglavető telep

és az azon található épületek f. é. november hó 20-án délutáni 3 órakor a városházán megtartandó önkényes nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek fognak eladatni.

Az árverésre vonatkozó feltételek **Ocskay László** közbirtokossági gondnok urnál megtekinthetők.

Nyitra, 1900. évi november hó 6-án.

Árpási Imre,
közbirt. elnök.

2-2.

Ujdonság!

Háztartásban nélkülözhetetlen! Hölgyeknek új találmány! A kor legújabb találmánya a

Simplex mûhímzõ-készülék,

mely minden államban szabadalmazva lett. Minden családi varrógép ezen készülék segítségével egy másodperc letele után a tolózár kicserélése által egy kifogástalanul, működő hímzõ és mûtömõ-géppé alakítható át. A legszebb fényűzési hímzések és mûtömõ-munkák készíthetők ezen készülék segítségével gyorsabban, pontosabban, könnyebben és szebben, mint kézzel. **Ingyen oktatás a saját hímzõ-iskolában; ára bámulatos olcsó, csak 7 korona,** mely árban a készüléken kívül egy keret, minta bekezdett hímzéssel (tálcakendő) és a használati utasítás, mely egy dobozban van, foglaltatik.

Kapható az osztrák-magyar monarchia minden jobb varrógép-üzletében, valamint a készítőnél:
Löwinger József,
varrógép gyári raktára
Budapest, VII., Erzsébet-körut 19. sz.
Megrendelésnél elégséges a gyártmány megjelölése vagy a hátsó tolózár (Schieber) beküldése.
Ugyanitt legjobb Singer varrógépek jutányos áron kaphatók.

Csak a fenti védjegyvel valódi.

A készülék leírása ingyen és bérmentve.
Képviselők mindenütt kerestetnek.

Eladó szőlővesszők.

Zobori szőlőből, fajtisza és teljesen beérett 60 cm. hosszú, gondosan kezelt európai

sima vesszők

kaphatók, u. m.:

- Olasz rizling . . . . . 5000 drb.
- Mézes sárga . . . . . 5000 drb.
- Tokaji angevine . . . 10000 drb.
- Csemege fajok . . . . . 20000 drb.

Tisztelettel

Pécs Ede,
szőlőbirtokos
Nyitra.

8.

Jó házból való fiú tanoncnak felvétetik

SPANYÁR LAJOS

hentes és húskülönlegességek üzletébe
Nyitra.

Árverési hirdetmény.

A bécsi cs. kir. szab. általános osztrák földhitelintézet közhírré teszi, hogy **Benkeő Béla felső- és alsó-vásárdi birtoka** a galgóci kir. járásbíróság 4206/900. számú végzése folytán folyó évi **december 3-ik** napján délelőtt 10 órakor a galgóci telekkönyvi helyiségben nyilvános árverésen eladatni fog.

Eladásra kerülnek a következő ingatlanok:

1. A felső-vásárdi 13. sz. tjkben irt Benkeő Bélát $\frac{1}{6}$ részben illető ingatlan 3778 korona becsértékben.
2. A birtok főrésze, vagyis a felső-vásárdi 14. sz. tjkben irt Benkeő Bélát egészben illető nemesi telek 173822 korona becsértékben és az ugyanott irt úrbéri és zsellértelek 14225 korona becsértékben.
3. A felső-vásárdi 31. sz. tjkben irt Benkeő Bélát $\frac{1}{15}$ részben illető úrbéri beltelek 328 korona becsértékben.
4. A felső-vásárdi 62. sz. tjkben Benkeő Béla nevében egészben irt telek 5285 korona becsértékben.
5. A felső-vásárdi 80. sz. tjkben Benkeő Béla nevében egészben irt telek 5620 korona becsértékben.
6. Az alsó-atraki 52. sz. tjkben irt Benkeő Bélát $\frac{5}{6}$ részben illető telkek 1110 korona becsértékben.
7. Az alsó vásárdi 16. sz. tjkben irt Benkeő Bélát $\frac{1}{6}$ részben illető telek 316 korona becsértékben.
8. Az alsó-vásárdi 37. sz. tjkben irt Benkeő Bélát $\frac{5}{6}$ részben illető telek 316 korona becsértékben.

A földhitelintézet ezt a hirdetményt csak tájékozással közli, az adatokért nem szavatol és egyéb tekintetben is a hivatalos hirdetményre utal.

Nyitra, 1900. évi november havában.

Tetszés szerinti fizetési feltételek!

VAJDA J. bútorgyári raktára
NYITRA, Párutca.

A n. é. bútorgyári közönség becses figyelmébe ajánlom dús választéku, szilárd és modern stíli

háló, ebédlő, uri szoba és szalon berendezésekből álló raktáramat

a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig, **minden versenyt kizáró** olcsó árakon, ugyszintén

saját készítményü kárpitos bútoraimat.

Szolid és pontos kiszolgálás biztosítatik. Kivánatra költségvetéssel és rajzokkal szívesen szolgálók.

Kiváló tisztelettel

VAJDA J.

5-52.

Tetszés szerinti fizetési feltételek!

Szalon garnitúrák rendkívül jutányos áron kaphatók.

Szalon garnitúrák rendkívül jutányos áron kaphatók.

Pártoljuk a magyar ipart!

Legjobb Csontlevélpapír

„Adria”

HAZAI GYÁRTMANY!

Versenyez a külföld elsőrendű készítményeivel

A párisi kiállításon az „Arany érem”-mel kitüntetve.

KÉSZITI.

Csász. és kir.

udvari szállító

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSÁG

BUDAPESTEN.

Kapható: HUSZÁR ISTVÁN könyvkereskedésében Nyitra.

Olcsó ajánlat

SARLAY ÁDÁM

fűszerkereskedéséből Nyitrán,
Mária-utca 2. sz. alatt.

Óriási nagy szemű görzi maroni 1 ko. 20 kr
Friss hámozott mogyoró nagy szemű 1 ko. 1 frt 10 kr.
Friss füge kis koszorukban 28 kr.
Friss boszniai aszalt szilva nagy szemű 1 ko. 28 kr.

Friss datolya.

Különféle halak ugymint szardiniák,
orosz halak stb. legolcsóbb árak mellett.

Valódi orosz theák

eredeti csomagolásban és nyitva. (Ezek legjobbak!)

Valódi CUBA RUM igen ízletes 1 lit. üveggel együtt 1 frt.
" " " jó 1 " " " 1'20.
" " " legjobb 1 " " " 1.50.

Cukor 5 kilós csomagokban és egész süvegekben, a legolcsóbban számítva.

Dús választék finom, jó kávékban 1 frt 30 król 2 frt 20 krig.

A magy. kir. orsz. központi mintapince borainak nagybani és kicsinybeni elárúsítása.

Ugyanitt egy jó házból való fiú
tanoncnak felvétetik.

Vidékiek előnyben részesülnek!

Teljesen ingyen!

Dr. Tóth János felső-zobori szőlőjében mintegy

1000 szekér kő

a szőlő kitisztítása céljából, teljesen ingyen átvehető. A kő egy rakáson van, közel az uthoz és igen könnyen megközelíthető. A kik az ajánlatra reflektálnak, forduljanak akár szóval, akár írásban lapunk szerkesztőségéhez.

Pázmándi József

kerítés-sodrony fonása és szövészete
Nyitrán, Tóth Vilmos-utca 32. sz.

Saját készítményű

GÉP-SODRONY-FONATOK

vadaskertek, szőlők, nyaralók, parkok, gazdasági épületek, kerti pavillónok, sírhelyek stb. bekerítésére.

Továbbá: gye- és virág-díszkerítések;
föld, kavics és kőszénáthányó rosták, rézzel befuttatott acél matracfonatok és lábtörlők, réz, vasszövetek és bakkerfonatok gazdasági célokra;
ugyszintén kék és zöld ablak légy-szövetek, arcvédők, szőlőbogyózó rosták, szikra fogók, tyúkketrecek és mindenféle sodronyfonás,

DOBOK ÉS DOB-BŐRÖK

jutányos áron kaphatók.

A nagy közönség szives pártfogását kéri, kiváló tisztelettel

Pázmándi József.

SZUPERFOSZFÁTOT,

kénsavas kálit,

kénsavas ammoniakot,

Kovasavas kálit,

(dohánytrágyázásra)

Chilisalétromot,
Kainitot,

és egyéb műtrágyaféléket elismert kitűnő minőségben legolcsóbban szállít a

„HUNGÁRIA” műtrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság

Budapest, V. Fürdő-utca 8.